

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIJY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

«TASDIQ QILINMAYMAN»

«O'zlashtirish» bo'yicha prorektor

R.To'rayev

2023 yil 26 avgust

GEOSISTEMALAR NAZARIYASI

fani bo'yicha

S I L L A B U S

Magistratura uchun

Bilim sohasi 500000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi 530000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi 70530402 – Geografiya (o'rganish obyekti bo'yicha)

Termiz-2023

Modul / FAN SILLABUSI
Magistratura bo'limi

70530402 – Geografiya (o'rganish obyekti bo'yicha)

Fan nomi:	Geosistemalar nazariyasi
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	MGGRI205
Yil:	1
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	150
Ma'ruza	22
Amaliy mashg'ulotlar	24
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	104
Kredit miqdori:	5
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM 1	Talabalarda Geosistemalar nazariyasi fanining nazariy-uslubiy va amaliy asoslari (tushunchalari, qonuniyatlari, tadqiqot usullari va boshqalar) to'g'risidagi bilimlarini, ularni amaliyotda qo'llay olish malakalarini shakllantirishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	Umumiy tabiiy geografiya (UTGB110)
2	Iqlimshunoslik (IQLB106)
3	Landshaftshunoslik (LANB204)
4	Geoekologiya va landshaft ekologiyasi (GLEB406)

Ta'lim natijalari (TN)	
Bilimlar jihatidan:	
TN1	Geosistemalar nazariyasi fanining fanlar tizimidagi o'rni, tadqiqot ob'ekti va predmeti, geografiyaning ijtimoiy ilmiy yo'nalishining shakllanishi va rivojlanishi xususiyatlari;
TN2	Geosistemalar nazariyasi fanining zamonaviy tuzilishi haqida tushunchaga ega bo'lishi lozim.
TN3	Geosistemalar nazariyasi fanining asosiy tushunchalari: hududiy mehnat taqsimoti, iqtisodiy-geografik joylashuvi, iqtisodiy rayon haqida bilimlarga ega bo'lishi kerak;

TN4	Geosistemalar nazariyasi fanining asosiy g'oyalari va nazariyalari, hududiy ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar va ularning elementlari, geografik tuzilmalar va geografik jarayonlar o'rtasidagi farqlarni bilishi kerak.
Ko'nikmalar jihatidan:	
TN5	Talaba tabiiy geografik jarayonlarni o'rganishda qiyosiy geografik metodni qo'llay oladi;
TN6	Geosistemalar nazariyasi faniga oid o'quv va ilmiy adabiyotlar bilan ishlay oladi;
TN7	Geografik xaritalardan foydalanish va statistik manbalar bilan ishlash oladi;
TN8	Jamiyat hayotining turli jabhalari o'rtasidagi geografik aloqalar va o'zaro bog'liqliklarni aniqlash, geografik tizimlarning ichki tuzilishini tahlil qila oladi.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruzalar (M)	
M1	Kirish. Kompleks tabiiy geografik tadqiqotlarning mohiyati va ahamiyati
M2	Geosistemalar va kompleks tabiiy geografiya fanining maqsadi va vazifalari
M3	Geosistemalar va kompleks tabiiy geografiya ta'limotining mantiqiy asoslari
M4	Geosistemalarni tasniflash prinsiplari
M5	Geosistemalar evolyutsiyasi va dinamikasi
M6	Geotopologiyaning o'rni va boshqa fanlar bilan aloqalari
M7	Regional geosistema tushunchasi. Planetar ko'lamdagi geosistema
M8	Geografik tizimlarni landshaft xaritalarida aks ettirish masalalari
M9	Xaritada geosistemalarning tub va o'zgaruvchan strukturalarini aks ettirish
M10	Inson va tabiat o'rtasidagi o'zaro ta'sir. Antropogen geosistemalar
M11	Geosistemalarni baholash va bashoratlash
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Geosistemalarning mezonlarini aniqlash va tahlil qilish
A2	Geosistemalar va ekologik tizimlarning farqlari va o'xshashliklarini aniqlash
A3	Geosistemalarni tasniflash prinsiplari
A4	Topologik ko'lamdagi geoxoralmi tahlil qilish
A5	Regional tabiiy geografik tahlil va taksonomiya masalasi
A6	1:100000 lik masshtabdagi topografik kartadan foydalanib landshaft profilini
A7	Geosistemalarni landshaft xaritalarida aks ettirish va ularning tahlili
A8	Landshaft kartalarida geotizmlarni chegaralarini tasnifi
A9	Geosistemalarning morfologik tuzilishini tahlil qilish
A10	Turli usul bilan tuzilgan landshaft kartalaridan landshaft tipologik komplekslarini (geotizimlarni) ajratish va tahlil qilish
A11	Aerokosmik suratlarda geotizim chegaralarini ajratib, sxemasini tuzish va tasnif berish
A12	Antropogen geosistemalarni kartada tasvirlash masalasi

Mustaqil ta'lim (MT)

1.	Darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularni o'rganish.....	22
2.	Tarqatma materiallardan foydalangan holda fanning ma'ruzalar qismini o'zlashtirish.....	22
3.	O'quv jarayonida foydalaniladigan yangi texnikalarni, apparaturalarni, jarayonlar va texnologiyalarni o'rganish	10
4.	Geografik qobiqning eng yirik geosistema sifatidagi asosiy xususiyatlari.....	10
5.	Geografik qobiq va biosfera tushunchalari (qiyosiy tavsif).....	10
6.	An'anaviy landshaftshunoslik va geosistemalar haqidagi ta'limotning qiyosiy tavsifi	10
7.	Geosistemalarni tavsiflashda GIS usullarini qo'llash.....	10
8.	Geoxotlarni xaritaga tushirish usul va uslublari.....	10

Asosiy adabiyotlar

1	Ласточкин А.Н. Основы общей теории геосистем. Кн. 1 и 2. Учебное пособие. Изд-во. Петербургского ун-та. – 2016. -132 с.
2	Сочава В.Б. введение в учение о геосистемах. – Новосибирск, 1978.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent.: "O'zbekiston" nashriyoti, -2022. -416 b.
2	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 - 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli Farmoni.
3	Zokirov Sh.S., Toshov X. Landshaftshunoslik. – T.: "Turon zamin ziyo". 2016.
4	Зокіров Ш.С. Антропоген ва амалій ландшафтшunosлік. – Т. Университет. 1998.
5	Исаченко А.Г. Ландшафтведение и физико-географическое районирование. – М. 1991
6	Гвоздецкий Н.А. Основные проблемы физической географии. – М.: 1979.

Talabanning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi

mezonlar tavsifa etidadi:

a) 5 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritga olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;

➤ fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;

- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabanning bilim darajasi qoniqsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Myallif:	Bahodir Abdumo'minov, geografiya fanlari falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
E-mail:	abumuminov.2017@mail.ru
Tashkilot:	Termiz davlat universiteti, "Geografiya" kafedrası
Taqrizchilar	Geografiya fanlari nomzodi, dotsent O' Yakubov Geografiya fanlari nomzodi, dotsent Q.Allanov

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2023 yil "25" avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Geografiya" kafedrasining 2023 yil "24" iyundagi 21-sonli bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i dots. A.Ibragimov

Magistratura bo'limi boshlig'i p.f.f.d (PhD) A.Narbayev

Fakultet dekani prof. A.Xurramov

Kafedra mudiri dots. M.Erdonov

Tuzuvchi: g.f.f.d (PhD) B.Abdumo'minov

(Handwritten signature)